

и яснота, сравнимост, съгласуваност. Всички те трябва да получат ясни оценки в доклада, с който се представят на потребителите.

Отклонения от проекта на едно конкретно ЕСИ винаги се очакват. Появяват се главно по четири причини: а) дефекти при организацията на работата; б) недостигащи знания и умения при комуникацията между анкетъорите и респондентите; в) недобросъвестно отношение на част от участниците в тази комуникация; г) променена ситуация на терена (във времето от готовия проект до неговата реализация). Става дума за промяна, която налага задължителни промени в методологическите и организационните решения на проекта. Недостатъците на използваните измерители (въпросите и въпросника) и слабостите и грешките при провеждане на изследването са най-сериозните източници на грешки и несигурност за качеството на крайните резултати.

Оценката се осъществява през опитката на резултатите от проведеното изследване. Иновативният момент в случая е, че се иска оценка не само на качествата на събраната информация, но и на качеството на всички елементи в работата по провеждане на конкретни статистически, социологически и други изследвания⁴. С такава цел в третия етап са включени четири важни задачи:

1. Оценка на качеството на събраната и анализирана информация.

2. Post factum оценка на работоспособността на въпросника - през призма-

та на опита и резултатите от изследването, за да се разкрият успехите и неуспехите при конкретното приложение на въпросника.

3. Осигуряване на методологическа прозрачност. Прозрачността в случая означава осигуряване на условия за пълна информираност на бъдещите потребители за: приложените методологически решения; допуснатите слабости и грешки при провеждане на изследването; оценки на нивото на достоверност и други качества на информацията, процента на неотговорилите и др.

4. Използване на възможностите на ретроспективния анализ за повишаване на квалификацията на проектантите и организаторите на изследванията.

За по-лекото и по-успешното решаване на задачите през третия етап в концепцията се предлага една авторска иновативна техника - техниката на т.нар. „ретроспективен прожектор“ (Св. Съйкова, 2005, с. 305-317; Ив. Съйкова, Св. Съйкова, 1999, с. 267-276).

Идеята, заложена в ретроспективния прожектор, е да се изследва post factum пътят, изминат при едно конкретно изследване - от замисъла през проектирането и организацията до реализацията му в практиката. Целта е да се направи оценка на постиженията и успехите и да се разкрият и оценят допуснатите слабости и техните ефекти върху качеството на изследването.

Отговорите на тези въпроси се откриват отчасти при контрола в процеса на работата на терен и отчасти при об-

⁴Съгласно изискванията на препоръчаната от Евростат методика DESAP - The European Self Assessment Checklist for Survey Managers.